

**STRATEŠKI NAČRT
MODERNE GALERIJE**

2020 – 2024

VSEBINA

1. IZHODIŠČA IN POSLANSTVO JAVNEGA ZAVODA MODERNA GALERIJA

2. PROGRAMSKA USMERITEV

- 2. A ANALIZA PROGRAMSKE USMERITVE DO 2014
- 2. B PROGRAM 2020–2024
- 2. C. ZBIRKE JAVNEGA ZAVODA MODERNE GALERIJE V NASLEDNJIH PETIH LETIH
2015–2019
- 2. D DIGITALNA MG+MSUM
- 2. E DOKUMENTACIJA-ARHIV IN FOTOARHIV MODERNE GALERIJE V NASLEDNJIH
PETIH LETIH
- 2. F SKUPNE STROKOVNE SLUŽBE JAVNEGA ZAVODA MODERNA GALERIJA V NOVI
PETLETKI
- 2. G OKVIRNI RAZSTAVNI PROGRAM V NASLEDNJIH PETIH LETIH
- 2. H INTERNACIONALA

3. INFRASTRUKTURA

- 3. A ANALIZA INFRASTRUKTURE IN IZVEDENIH OBNOV
- 3. B NAČRT INVESTICIJSKEGA VZDRŽEVANJA

4. KADRI

- 4. A ANALIZA KADROVSKE ZASEDENOSTI IN POTREB
- 4. B KADROVSKE REŠITVE

5. FINANCIRANJE JAVNEGA ZAVODA

- 5.1. TRŽNA DEJAVNOST
- 5.2. VKLJUČEVANJE V EVROPSKE PROJEKTE

6. DOLGOROČNE RAZVOJNE PERSPEKTIVE

1. IZHODIŠČA IN POSLANSTVO JAVNEGA ZAVODA MODERNA GALERIJA

Temeljno poslanstvo Moderne galerije (v nadaljevanju MG) je definirano v njenem ustanovitvenem aktu. Moderna galerija je nacionalni muzej, ki v skladu s svojim poslanstvom deluje na področju dveh vsebinskih sklopov – moderne in sodobne umetnosti.

Pravne podlage za delovanje MG so podane v sledečih predpisih:

Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Moderna galerija
Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK)
Nacionalni program za kulturo
Zakon o varstvu kulturne dediščine
Pravilnik o varovanju in hranjenju nacionalnega bogastva in muzejskega gradiva, o vpisu v razvid muzejev in podelitvi pooblastila za opravljanje državne službe muzejev
Zakon o knjižničarstvu
Kolektivna pogodba za kulturne dejavnosti v RS
Zakon o delovnih razmerjih
Zakon o zavodih
Zakon o javnih uslužbencih
Zakon o izvrševanju proračuna
Zakon o javnih financah
Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah
Različni podzakonski predpisi in določbe s področja kulture
ICOM-ov kodeks poklicne etike

Koncept MG kot muzeja moderne in muzeja sodobne umetnosti se je začel oblikovati že v začetku 90. let, ko se je poskušalo dati več prostora do tedaj na rob odrinjeni sodobni umetnosti, se tesneje povezati z mednarodnim prostorom in ugotoviti, kakšna je vloga muzeja v času vojne na Balkanu. Za razliko od prejšnjih desetletij je v MG tedaj začelo prevladovati zanimanje za sedanji čas, kar je narekovalo tudi drugačno, a nič manj obvezujočo obravnavo preteklosti. Takrat so se sprožili procesi, ki so dobili svojo prvo oprijemljivo obliko v ustanovitvenem aktu MG (2004), v katerem je razlika med muzejem moderne in muzejem sodobne umetnosti opredeljena tako, kot sledi v nadaljevanju.

- Kot *muzej moderne umetnosti* (MMU) sistematično raziskuje, zbira in predstavlja umetnost modernizma in njegove tradicije. Ukvarja se predvsem s slovensko umetnostjo 20. stoletja od začetkov modernizma okoli leta 1900, pa tudi s sodobnimi umetniki, ki nadaljujejo tradicije modernističnih teženj.
- Kot *muzej sodobne umetnosti* (MSU) skrbi za sodobne prakse na področju vizualnih umetnosti, predstavlja nove vsebine in nove načine izražanja, razstavljanja in interpretiranja sodobnosti ter z rednimi odkupi del slovenskih avtorjev vzpostavlja stalno zbirko umetnosti 21. stoletja, z odkupi del tujih umetnikov pa dopolnjuje mednarodno zbirko Arteast 2000+.

Muzej moderne umetnosti opredeljujemo kot tistega, ki je posvečen modernizmu kot zgodovinskemu slogu in njegovi tradiciji. Muzej moderne umetnosti je bil ustanovljen kot muzej sodobne umetnosti, sčasoma pa je postal muzej preteklosti, ki se je z napredovanjem časa vse bolj kopičila in s tem procesom tudi odprla vrata muzeju sodobne umetnosti.

Osrednja slovenska institucija za moderno in sodobno umetnost je bila ustanovljena leta 1948 z imenom Moderna galerija (MG). To ime je bilo že ob ustanovitvi v bistvu zastarelo, saj ni ustrezalo nalogam muzeja in tudi ne terminologiji 20. stoletja. Potem ko so leta 1929 v New Yorku inavgurirali Muzej moderne umetnosti, je to ime postalo generično za prostore, ki hranijo zbirke moderne umetnosti, poimenovanje galerija pa se je preko 20. stoletja uveljavilo za prostore tekočih razstav.

Da ime ni nedolžna stvar in da lahko tako ali drugače zavaja, dokazujejo tudi nekatere kritike programa MG iz zadnjih dveh desetletjih in pol, ki so ga izmenično obravnavale bodisi kot preveč galerijskega bodisi kot preveč muzejskega, ali drugače rečeno, bodisi preveč obrnjenega v sedanost bodisi v preteklost. A tukaj bi se veljalo spomniti na argumente za ustanovitev MG, ki jih je prvi oblikoval Izidor Cankar. Leta 1936 je navedel razloge za gradnjo Moderne galerije predvsem na osnovi prostorske stiske leta 1918 ustanovljene Narodne galerije in predlagal, da se zgradi nov razstavni paviljon, ki naj se združi z galerijo sodobne umetnosti. Cankar in tudi France Stele sta besedo galerija uporabljala v skorajda nasprotnem smislu, kot je v rabi danes, se pravi kot muzej. Stele je celo napisal, da sta v galeriji nezdružljiva sodobna, aktualna, borbena umetnost in v svoji zgodovinski vrednosti ustaljena umetnost zgodovinskih dob. A Ljubljana je takrat potrebovala oboje in nastanku Moderne galerije sta botrovala tako potreba po razstavišču, ki smo ga izgubili s propadajočim in premajhnim Jakopičevim paviljonom, kot tudi nuja po razbremenitvi Narodne galerije z zbirko sodobne umetnosti. Moderna galerija je bila torej od začetka zamišljena kot muzej sodobnosti in hkrati njeno razstavišče. In četudi so tej dvojni vlogi tudi še kje drugje botrovali praktični razlogi, si danes ne moremo več zamišljati muzejev moderne umetnosti, ki bi bili samo eno ali drugo. Še več, njihovi programi so se do danes samo še množili in muzeji so zdaj vse bolj hibridni prostori, kjer je družbena imaginacija že skorajda tako pomembna kot zbiranje, arhiviranje in razstavljanje. Od muzejev se danes pričakuje, da se ukvarjajo z zgodovino in spominom tudi zato, da bi bili boljši branitelji demokracije, borci za preživetje planeta in prostori zamišljanja boljše prihodnosti.

MUZEJ SKUPNEGA ZNANJA

Pred kratkim je ICOM (Mednarodni muzejski svet), ugotovil, da je definicija muzejev, zapisana v njegovem Kodeksu poklicne etike, zastarela, in je zato ponudil v široko zastavljeno diskusijo naslednjo opredelitev muzejev:

Muzeji so demokratični, vključujoči in mnogoglasni prostori kritičnega dialoga o preteklostih in prihodnostih. Priznavajo in obravnavajo konflikte in izzive sedanosti, v imenu družbe hranijo artefakte in primerke, varujejo različne spomine za prihodnje generacije in vsem ljudem zagotavljajo enake pravice in enak dostop do dediščine.

Muzeji so neprofitni. Participativni in transparentni so ter delujejo v aktivnem partnerstvu z različnimi skupnostmi in zanje. Z zbiranjem, hranjenjem, raziskovanjem, interpretiranjem in razstavljanjem pospešujejo razumevanja sveta, da bi s tem prispevali k človeškemu dostojanstvu in družbeni pravičnosti, globalni enakopravnosti in dobrobiti planeta.

Torej, predlog nove definicije muzejev zdaj stavi več na participativnost in enakopravnost ter razumevanje vse hitreje spreminjajoče se družbene stvarnosti. Vse to pa poleg tradicionalnih nalog muzeja, se pravi zbiranja, hranjenja in razstavljanja, zahteva vse več znanja, ki pa ni več strogo vezano na umetnostnozgodovinsko stroko, ampak je večdisciplinarno. Poleg tega je sodobni muzej vse bolj platforma, kjer se vzpostavljajo različni odnosi med ekspertnim znanjem in znanjem, ki prihaja od spodaj, se pravi od različnih skupnosti.

Predlog nove ICOM-ove definicije muzejev za Moderno galerijo ne pomeni nič radikalno novega, saj je zadnji dve desetletji že delovala v tem smislu in s svojimi programi že uresničevala take ideje. In tudi moja vizija za naslednjih pet let tako usmeritev samo še utrjuje in si prizadeva za še večjo strokovno in družbeno odgovornost, intelektualno globino ter sodelovanje s publikami različnih generacij, spolov, družbenih in kulturnih ozadij. V MG že nekaj let razvijamo mednarodni projekt Slovar skupnega znanja, ki obravnava institucijo kot prostor skupnega, ki se gradi skozi mnoštvo različnih relacij. V skladu s tem govorimo o muzeju skupnega znanja, o

muzeju v postajanju, kjer se neprestano oblikujejo različne začasne konstelacije tistih, ki sodelujejo s svojimi partikularnimi znanji in izkušnjami. Tak muzej obravnava umetnost v relaciji do različnih urgenc in izzivov sodobne družbe, ki jo vse bolj obvladujejo interesi kapitala, digitalni nadzor, populizem, skrajne ideologije, begunska problematika in okoljevarstveni izzivi. Tudi v muzeju skupnega znanja je umetnost na prvem mestu, čeprav je danes vse bolj krhka in jo moramo večkrat šele postaviti v radar umetnostne stroke, jo dokazovati kot umetnost in jo znova in znova braniti. V MG bomo tudi v prihodnje predstavljali umetnost, ki jo poznamo tako kot umetnost klasičnih medijev slikarstva, kiparstva, risbe, kot tudi fotografije, videa, performansa, digitalne in robotske tehnologije in drugih zelo razvejanih načinov ustvarjanja sodobne umetnosti. Te medije bomo obravnavali posamično ali kot elemente multimedijskih umetniških praks ali v različnih relacijah v skupnostih, urbanem prostoru in v naravi. O umetnosti bomo razmišljali preko razlik med zgodovinskimi obdobji in današnjim časom posthumanizma in umetne intelligence.

MODERNA GALERIJA KOT MUZEJ MODERNE UMETNOSTI IN MUZEJ SODOBNE UMETNOSTI METELKOVA

Ne glede na to, koliko ime Moderna galerija ustreza naši dejavnosti, se je skozi vsa ta desetletja samo še utrdilo in tudi po tem, ko smo leta 2011 odprli našo novo enoto Muzej sodobne umetnosti Metelkova (MSUM), ostalo krovno ime javnega zavoda z dvema muzejema. Program Moderne galerije bo v naslednjih petih letih bistveno določalo dejstvo, da deluje v okviru dveh velikih enot, ki ju opredeljuje ustanovitveni akt iz leta (2004), v katerem je razlika med muzejem moderne in muzejem sodobne umetnosti opredeljena tako:

o Kot muzej moderne umetnosti sistematično raziskuje, zbira in predstavlja umetnost modernizma in njegove tradicije. Ukvarja se predvsem s slovensko umetnostjo 20. stoletja od začetkov modernizma okoli leta 1900, pa tudi s sodobnimi umetniki, ki nadaljujejo tradicije modernističnih teženj.

o Kot muzej sodobne umetnosti skrbi za sodobne prakse na področju vizualnih umetnosti, predstavlja nove vsebine in nove načine izražanja, razstavljanja in interpretiranja sodobnosti ter z rednimi odkupi del slovenskih avtorjev vzpostavlja stalno zbirko umetnosti 21. stoletja, z odkupi del tujih umetnikov pa dopolnjuje mednarodno zbirko 2000+.

Potem ko smo odprli MSUM in začeli delovati na dveh lokacijah, je MG postala odmeven model razumevanja razlike med modernim in sodobnim. Kot je razbrati že iz ustanovitvenega akta, moderno torej ni nekaj, kar bi popolnoma pripadalo preteklosti, saj je ta postavljena v dinamičen odnos s sodobnostjo. Pravzaprav je sodobnost povezovalka obeh muzejskih enot, in to sodobnost v smislu sodobnih pristopov in idej o muzeju. Čeprav ne gre za strogo ločena časovna okvira, ki ju oba muzeja obravnavata, lahko vendarle govorimo po eni strani o muzeju, posvečenemu 20. stoletju, in po drugi 21. stoletju. Pri tem je bistveno poudariti, da ima MG kot muzej moderne umetnosti nalogo, da ponovno premisli projekt modernosti. V vseh povojnih desetletjih je MG poskušala bolj ali manj uspešno slediti zahodnemu modelu muzeja moderne umetnosti, ki se je zdel univerzalen model. Pri tem je le redko upoštevala svojo lastno modernost, izjema je bil leta 1955 ustanovljeni Mednarodni grafični bienale, ki ga z večjo ali manjšo kritično distanco danes marsikdo postavlja za zgled dekolonialnega projekta, saj je bil eden redkih, ki je predstavljal tudi umetnost nezahodnega sveta. Te kvalitete so očitnejše danes, ko se je že utrdilo prepričanje, da ni mogoče misliti modernosti, ne da pri tem upoštevajo tudi njene temne plati, se pravi kolonializem. Seveda pa kolonializem ni toliko tema našega prostora, kolikor je z njo zelo tesno povezana problematika drugačnega in pravičnejšega internacionalizma. Naša razstava Južna ozvezdja: poetike neuvrščenih je opozorila prav na naš zgodovinski prispevek k razvoju te misli. Temi dekolonializacije in drugačnega internacionalizma se veliko posvečamo tudi znotraj mednarodne konfederacije muzejev Internacionala (L'Internationale). Moderna galerija kot muzej moderne umetnosti se torej loteva ponovnega premisleka o modernosti, naslanjajoč se na lastno politično in kulturno zgodovino, do katere ima tudi kritično distanco, na kar je pred kratkim opozorila razstava Na robu. Zbirka 20. stoletja je v MG pretežno nacionalna, a to ni ovira, da ne bi bile razstave njenih del v

neprestanem kritičnem dialogu tako z zahodnim modernizmom kot tudi z družbenopolitičnimi in zgodovinskimi konteksti.

Če naš muzej moderne umetnosti dekolonizira kanonično razumevanje modernizma, pa MSUM obravnava sodobno umetnost kot tisto, ki se je že zdavnaj otresla iluzij o lastni avtonomnosti in razvojni naravi. Sodobna umetnost je termin s svojimi lastnimi pravili, o katerem so se razpisali mnogi umetnosti teoretiki, denimo Boris Groys, Terry Smith, Hal Foster, Peter Osborne in drugi. Tudi sama sem pisala o sodobnosti in sodobnem ob različnih priložnostih, še zlasti v tekstu »Contemporaneity as Points of Connections«, ki je bil prvič objavljen v *e-flux journal* (2009). Sodobnost sem z našega zornega kota poskušala definirati tudi v tekstu kataloga razstave *Sedanost in prisotnost*, s katero smo odprli MSUM. Sodobno umetnost sem tam opisala kot tisto, ki pripada hkrati sedanosti in prisotnosti. Naša sedanost se je začela s koncem hladne vojne, s samostojno državo in s povečanim kroženjem svetovnega kapitala in vseprisotnostjo digitalnih tehnologij. V zadnjih tridesetih letih so se oblikovali pogoji za večje mednarodne integracije in s tem tudi boj za globalno prevlado. Prizadevanja različnih umetnikov in kustosov od 90. let naprej tako med drugim spremljajo kritična razmišljanja o vplivih globalnih procesov na lokalna okolja in o suverenosti lastnih pozicij. Točka izgovarjave postane pomembna bolj kot kadarkoli prej in z njo tudi naša aktivna prisotnost v globalnih izmenjavah idej. Aktivna prisotnost torej definira sodobnega umetnika in tudi sodobno institucijo, naše delo preveva dejstvo, da delujemo v konkretnem času in prostoru. Muzej sodobne umetnosti ne temelji več na univerzalnem konceptu umetnosti in njeni avtonomni logiki, temveč sledi prioriteta danega prostora in išče dialog s podobnimi primeri v svetu. Za aktivno prisotnost v družbeni realnosti si je intenzivneje začela prizadevati umetnost v 60. letih; v to desetletje seže tudi naša zbirka *Arteast 2000+*, ki je postala jedro MSUM. Zato lahko rečemo, da ima v našem primeru sodobnost dva začetka: konceptualni začetek sodobne umetnosti v 60. letih prejšnjega stoletja, družbenopolitični pogoji naše stvarnosti pa so dobili svoje jasne obrise v začetku 90. let.

PROGRAMSKA USMERITEV V NASLEDNJIH PETIH LETIH

Pogoji dela

Poleg sredstev iz državnega proračuna bo MG pridobivala sredstva iz različnih drugih virov, poleg sponzorskih sredstev bodo za financiranje njenih projektov pomembna sredstva iz različnih kulturnih fundacij in še zlasti iz kulturnih programov Evropske unije. Ker nam v naslednjih letih ponovno preti gospodarska recesija, se je treba še bolj zavzeto boriti za druge vire financiranja in razvijati različna povezovanja, med katera sodijo:

- medinstitucionalna sodelovanja z domačimi in tujimi institucijami,
- javno-zasebna partnerstva s podjetji in različnimi zasebnimi fundacijami,
- civilno-javna partnerstva s številnimi nevladnimi organizacijami in drugimi civilnimi iniciativami.

Od leta 2011 MG deluje na dveh lokacijah in na skoraj še enkrat večjih površinah s skorajda enakim številom delavcev in z realno manjšimi sredstvi kot prej. V naslednjih petih letih bi bilo treba izboljšati pogoje dela tako, da bi se vrnil na raven financiranja leta 2013. Po tem letu so bila MG v dveh letih znižana sredstva za 100 000 EUR in ta situacija še do danes ni sanirana. V naslednjih letih bi bilo treba urediti tako financiranje MG kot tudi povečati število zaposlenih, in to bi bilo v skladu s pogoji Evropskega sklada za regionalni razvoj. Ta sklad je namreč financiral investicijo MSUM in to pogojeval s šestimi novimi zaposlitvami, kar se v polni meri do danes še

ni izpolnilo. Mnoge vrzeli v delovnem procesu MG zapolnjuje z zunanjimi sodelavci, ki jih v večji meri plačujemo iz lastnega prihodka, kjer imajo EU sredstva odločilno vlogo. Pri izboljšanju pogojev dela pa je treba neprestano preverjati tudi možnosti izboljševanja organizacija dela in v tem smislu izkoristiti notranje kadrovske, prostorske in tehnične resurse.

Obiskovalci v MG+MSUM

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
51.285	58.152	69.681	62.062	64.840	74.386	80.152

Med pozitivne trende v Moderni galeriji sodi tudi neprestana rast števila obiskovalcev, ki bi bila še večja, če bi nam uspelo povečati število razstav. Glede na obete o kontinuiranem sofinanciranju iz tujine se nam ta rast zdi verjetna. Poleg tega pa se z obiskovalci ukvarjamo sistematično in jih ne obravnavamo kot abstraktno maso ljudi, ampak kot:

- splošno publiko
- zainteresirano javnost
- javnost, ki potrebuje posebno obravnavo

Prednostne naloge:

- večja vlaganja v popularizacijo naših aktivnosti
- več programov za ljudi s posebnimi potrebami
- nadgradnja programov, posebej namenjenih trem skupinam naših obiskovalcev

ZBIRKE MODERNE GALERIJE V NASLEDNJIH PETIH LETIH

Organizacija zbirk MG v naslednjih letih bo bolj natančno sledila delitvi njenega dela na muzej moderne in muzej sodobne umetnosti, vendar bolj v smislu inventariziranja in deponiranja, ne pa tudi samih načinov prezentiranja, kjer mora prihajati do vse večjih prepletanj med umetniškimi deli različnih obdobj in stilov.

Delo na naših zbirkah še vedno ni organizirano znotraj posamičnih kustodiatov, to pa iz čisto preprostega razloga, ker MG nima dovolj kustosov, ti, ki jih imamo, pa opravljajo po več nalog hkrati. Zato je delo na razstavah in zbirkah tudi združeno znotraj enega oddelka za zbirke in razstave, kar ne ustreza običajnim muzejskim standardom. V tem trenutku na zbirkah deluje šest kustosov, med njimi je samo ena, ki se ukvarja izključno samo z zbirkami. Kustosinja za nacionalno zbirko Mojca Štuhec tako pokriva slikarstvo, risbo, grafiko. Kustosinja za fotografijo Lara Štrumej hkrati pripravlja tudi razstave. Kustosa za kiparstvo Marko Jenko in Martina Vovk sta tudi kustosa za razstave 20. stoletja. Kustosa za sodobno umetnost Bojana Piškur in Igor Španjol skrbita tudi za zbirko Arteast 2000+, zbirko novih medijev in arhiv OHO. Vsi kustosi uporabljajo enoten računalniški program Kronos za urejanja podatkov zbirk.

V naslednjih peti letih bomo na novo organizirali zbirke, in sicer okrog dveh velikih kustodiatov, kustodiata za moderno in kustodiata za sodobno umetnost. Posamične zbirke, ki so trenutno še

preveč razdrobljene in organizacijsko preveč odvisne od pogojev dela in obstoječih kadrovskih razmer, se bodo združile v ta dva kustodiat, ki bosta jasneje ločena v smislu inventariziranja in deponiranja. Za to bo treba dosledneje organizirati depojske prostore v MG+MSUM in oblikovati drugačen sistem inventariziranja. Vse to bo povečalo obseg dela. Ob pričakovani rasti zbirk in njihove prepotrebne reorganizacije in širitvi drugih programov bi zato potrebovali še eno dodatno zaposlitev na oddelku za zbirke.

Zbirka moderne umetnosti bo obsegala naslednje medije 20. stoletja:

- slikarstvo
- kiparstvo
- risbo
- grafiko
- fotografijo

Zbirka sodobne umetnosti bo vključevala:

- klasične medije 21. stoletja
- zbirko novih umetniških praks od 60. let naprej: video, računalniška umetnost, performans, konceptualna umetnost in druge sorodne prakse
- arhiv OHO
- arhiv NSK
- zbirka Arteast 2000+

Prezentacija zbirk obeh kustodiatov bo razdeljena med MG+MSUM, in sicer bo za to tudi naprej na razpolago permanentni prostor, v MG leva polovica razstavnih prostorov, v MSUM pa prvo nadstropje. V MG bomo v naslednjih letih na novo postavili razstavo izbora del iz nacionalnih zbirk. Pripravljali bomo tudi občasne prezentacije del iz zbirk, tako da bo razstava zbirke vključevala stalno jedro in hkrati omogočala dinamično menjavanje njenih posamičnih elementov. Gre za edino stalno razstavo v Sloveniji, ki ponuja celovit pregled najpomembnejših nacionalnih umetnikov in tudi slogov skozi 20. stoletje, in zato bomo tudi v prihodnje upoštevali njen matični pomen in se še tesneje povezovali tudi s šolskimi programi na različnih stopnjah. V MSUM se bodo razstave del iz zbirk sodobne umetnosti menjavale pogosteje, saj smo tam manj obremenjeni z obveznimi nacionalnimi izobraževalnimi programi.

Dela iz naših zbirk bomo tudi v naslednjem petletnem obdobju izposojali za različne razstave doma in v tujini. V mednarodnem prostoru že dvajset let vlada izreden interes še zlasti za našo zbirko Arteast 2000+, ki bo drugo leto, ko bo praznovala 20 let, v večjem obsegu predstavljena v Narodni galeriji v Pragi, in to po številnih drugih razstavah njenih del v pomembnih evropskih razstaviščih, kot so Orangerie Congress, Innsbruck (2001), Cifte Amam, Skopje (2002), Muzej sodobne umetnosti MACBA, Barcelona (2011), Muzej sodobne umetnosti Garaža, Moskva (2015), Hamburger Bahnhof, Berlin (2018). Pri vseh teh gostovanjih je treba posebej poudariti, da vse stroške nosijo zdaj že praviloma gostitelji, kar je za naše razmere res edinstven slučaj. O razstavah iz naših zbirk pa so v zadnjih letih poročali tako ugledni pisci, kot so recimo Claire Bishop, Chantal Mouffe, Terry Smith.

Kljub temu, da je delo z zbirkami v MG že leta vzor v mednarodnem svetu, pa so sredstva za odkupe v zadnjih letih izredno negotova in tudi odločno prenizka. Že dve leti zapored odkupi niso zajeti v našo osnovno odločbo o letnem financiranju. Odkupe za osrednjo nacionalno institucijo 20. in 21. stoletja bi bilo treba nujno sistemsko urediti in zagotoviti sredstva, ki bodo omogočila rast vseh njenih zbirk. V Sloveniji, kjer trg umetnin ni primerno razvit in kjer še zlasti sodobni umetniki nimajo veliko zbiralcev, so umetniki v veliki meri odvisni od odkupov javnih institucij.

Znotraj konfederacije Internacionala se obetajo tudi nekateri novi in drugačni modeli zbiranja in tudi skupne produkcije del. Tukaj je govora predvsem o multiplih in performansih, se pravi delih, zavezanih času, ki se lahko hranijo kot edicije v različnih zbirkah.

V naslednjih petih letih bomo do konca digitalizirali naš fundus in predstavili večji del naših zbirk na spletu.

Prednostne naloge, povezane z zbirkami, so v naslednjih petih letih naslednje:

- o nova organizacija zbirk znotraj kustodiat za moderno in sodobno umetnost
- o sistemska rešitev rednih odkupov in povečanje sredstev
- o nova razstava izbora del iz nacionalnih zbirk
- o katalog nacionalne zbirke in zbirke Arteast 2000+
- o še večja mobilnost zbirk
- o skrb za digitalizacijo in spletno dostopnost
- o popularizacija zbirk
- o dokončna ureditev klimatskih razmer v depojih in razstavnih dvoranh

OKVIRNI RAZSTAVNI PROGRAM V NASLEDNJIH PETIH LETIH

Razstavni program v naslednjih petih letih bo prilagojen realnim pogojem našega dela, ki jih oblikujejo zelo majhna sredstva za razstave s strani MzK in kadrovska podhranjenost. Te neugodnosti premagujemo predvsem s sredstvi, ki jih spričo kvalitete našega dela in ugleda MG v svetu uspešno pridobivamo iz kulturnih programov EU, in s sredstvi iz različnih tujih kulturnih fundacij.

V naslednjih petih letih bomo v MG nadaljevali tako s tradicionalnim modelom razstav, kot so pregledne in retrospektivne razstave pomembnih domačih in tujih umetnikov, in s študijskimi, raziskovalnimi projekti, ki pokrivajo posamične problematike, teme ali obdobja, kot tudi z bolj interdisciplinarno zastavljenimi razstavami, ki bodo temeljile na tehnoloških in znanstvenih dosežkih in se povezovala tako z naravoslovjem kot tudi z različnimi družbenimi problematikami in ne bodo nujno zamejene v galerijski prostor, ampak se bodo naselile tudi v urbani prostor, medije in na medmrežje.

Sicer bo razstavni program sledil principu uravnoteženosti med:

- o programom obeh enot MG+MSUM
- o sodobnostjo in modernizmom 20. stoletja
- o različnimi mediji
- o različnimi temami, ki se tičejo preteklosti, sedanjosti in prihodnosti
- o spoli in družbenimi skupinami
- o različnimi tipi razstav (preglednimi in retrospektivnimi monografskimi razstavami, študijskimi, raziskovalnimi projekti, ki se tičejo posamičnih problematik, tem ali obdobji)
- o nacionalnim in mednarodnim
- o različnimi viri financiranja (MzK, EU, sponzorji, tuje kulturne fundacije)

Razstavni program bomo razdelili med preglede daljših obdobj, kot je celo 20. stoletje, ki mu bomo posvetili več razstav, in temami, povezanimi z razmišljanji o fenomenih sedanjosti in prihodnosti, ki nas čakajo v 21. stoletju in ki jih že napovedujejo sodobni konflikti in različne možnosti njihovih reševanj. V grobem bo razstavni program obeh stoletij razdeljen med MG+MSUM, vendar pa ne popolnoma dosledno, saj je pravovernost takšne odločitve treba včasih kršiti že zaradi prostorskih ali podobnih praktičnih zahtev. Tako zastavljeno delitev razstav

bodo spremljali izobraževalni in diskurzivni programi v obliki posebnih vodstev, seminarjev, publikacij in spletnih programov.

Petletni razstavni program v enoti MG bodo povezovali naslednji programski sklopi:

- A. Stoletje
- B. Retrospektive
- C. Izbor del iz zbirk MG 20. stoletja
- D. Izbor iz zbirk 20. stoletja tujih muzejev
- E. Iz ateljeja

A. Stoletje. Znotraj te širokopotezno zastavljene serije razstav bomo realizirali naslednje velike razstave:

- 1. Abstraktna umetnost 20. stoletja
- 2. Fotografija 20. stoletja
- 3. Ženska tematika skozi 20. stoletje
- 4. Avantgardna umetnost skozi 20. stoletje
- 5. Devetdeseta leta

B. Retrospektive. V tem programskem sklopu bomo realizirali nekaj retrospektiv pomembnih avtorjev 20. stoletja in s preloma 20. in 21. stoletja

C. Izbor del iz zbirk MG 20. stoletja

Poleg manjših razstav, ki bodo opozorile na nove pridobitve, v naslednji petletki načrtujemo tudi novo stalno postavitve izbora del iz zbirk MG.

Č. Izbor iz zbirk 20. stoletja tujih muzejev in arhivov

Poleg tega da bomo v naše razstave redno vključevali dela iz muzejev partneric konfederacije Internacionala, že potekajo dogovori o razstavi del iz zbirke Centra Georges Pompidou in sovjetske avantgardne fotografije iz španskega Arhiva Lafuente v Santanderju.

D. Iz ateljeja

Nadaljevali bomo serijo manjših razstav v naši spodnji dvorani, namenjeni umetnikom, katerih dela hranimo v naših zbirkah.

Razstavni program v enoti MSUM bo zastavljen okrog naslednjih programskih sklopov:

- A. Konec stoletja
- B. Vsa naša okolja
- C. Monografske razstave
- D. Iz zbirk
- E. Preprih
- F. Komentar

A. Konec stoletja (v dialogu s ciklom 20. st. v MG):

- 1. Politični performans devetdesetih let
- 2. Razstava o razstavah in načinih kulturne produkcije v 90. letih

B. Vsa naša okolja

Serijski mednarodni projekti, ki povezujejo umetnost z znanostjo in tehnologijo ter družbenimi gibanji v kontekstu različnih umetnih, naravnih in družbenopolitičnih okolij.

C. monografske razstave

Č. Iz zbirk

1. razstave z izborom del iz zbirke Arteast 2000+, nacionalne zbirke MG in zbirk partnerskih institucij Internacionale.
2. razstava Arteast 2000+23. Leta 2006 smo v sodelovanju z revijo Maska in v počastitev njene stote številke povabili 50 umetnikov, o katerih je ta revija do takrat pisala, da izberejo dela iz naše zbirke Arteast 2000+ in obenem predlagajo dela, ki jih bodo za našo zbirko realizirali do leta 2023, ko bo izšla 200. številka Maske.

D. Performans

Na področju performansa, ki ga je bilo do zdaj v našem programu premalo, čeprav je v drugih muzejih po svetu vse bolj prisoten, smo se začeli povezovati z Mladinskim gledališčem, Bunkerjem, Vio Negativo in drugimi akterji. Poleg tega pripravljamo zgodovinsko razstavo performansa 90 let. MSUM je postal tudi domicil Začasnega slovenskega plesnega arhiva. Z Mladinskim gledališčem bomo v začetku vsakega leta pripravili enotedenski program performansov pod nazivom Forme uprizarjanja (Uprizarjanje seksualnosti (2020), Uprizarjanje sebe (2021), Uprizarjanje ideologije, (2022)).

E: Preprih

Nadaljevali bomo serijo Preprih v pritličju MSUM, namenjeno mlajšim in še uveljavljajočim se umetnikom.

F. Komentar

V preddverju MSUM bomo še naprej pripravljali serijo komentarjev, s katerimi umetniki opozarjajo na aktualne družbenopolitične teme.

2. D DIGITALNA MG+MSUM

V naslednjem petletnem obdobju bomo dali velik poudarek razvoju programske opreme in orodij v arhivu in dokumentaciji in v fotoarhivu. Cilj teh dejavnosti je po eni strani večja dostopnost našega gradiva in izboljšanje servisa uporabnikov, po drugi pa kompleksnejši teoretični razmislek o tem, kako nove tehnologije vplivajo na drugačno razumevanje arhivskega gradiva, zbirk in muzeja. Kljub temu da so digitalne tehnologije bistveno spremenile procese v muzejskem delu in izboljšale komunikacijo z uporabniki, je še veliko potenciala v razvoju digitalnih tehnologij kot raziskovalnih orodij.

Ena od prednostnih nalog MG je povezovanje njenih spletnih baz. Te so zaradi specializiranosti posameznih služb in zahtevnosti gradiva (zbirke, arhiv, knjižnica, spletna stran, zvočno-vizualno gradivo) zelo kompleksne, zato nam jih še ni uspelo med seboj povezati in tako uskladiti različne naloge. Čim prej je treba vzpostaviti interoperabilnost sistemov na nivoju poenotenja identifikacijskih kod tistih elementov, ki so vsem službam enotni in pri katerih prihaja do največ podvajanj. Poenotenje bo omogočilo enotno izvažanje in medsebojno podatkovno izmenjavo med spletnimi bazami RazUme, Kronos (Fotoarhiv), Kronos, Spletna stran MG, Mrežni muzej, Cobiss (Knjižnica)

Mrežni muzej

Mrežni muzej, ki ga vodi kustosinja Ida Hiršenfelder, opravlja matično nalogo povezovanja arhivskega gradiva, ki so ga v zadnjih treh desetletjih oblikovale institucije, nevladne in zasebne iniciative. Poleg MG štejejo sem še Galerija Kapelica, Mesto žensk, KUD Mreža, Maska in Začasni slovenski plesni arhiv Rok Vevar. Vsi ti akterji zdaj združujejo avdiovizualno dediščino v okviru Mrežnega muzeja, ki že pet let razvija orodja hranjenja, inventariziranja in dostopnosti do tega gradiva (performans, konceptualni, socialni, zvočni in večmedijski projekti, eksperimentalni film, video, animacija, skupnostna, računalniška in spletna umetnost). Tudi v bodoče bomo nadaljevali z arhiviranjem AV gradiva, urejali avtorske pravice in še naprej razvijali medinstitucionalno sodelovanje v lokalnem in mednarodnem prostoru.

Prednostne naloge digitalne MG+MSUM:

- razvoj programske opreme in raziskovalnih orodij
- več spletnih vsebin
- uvajanje novih povezovalnih programov na lokalnem in mednarodnem nivoju
- oblikovanje diskurzivno kritičnega programa o digitalnih tehnologijah
- avtorsko-pravna ureditev večje spletne dostopnosti in rabe digitaliziranih materialov

2. E DOKUMENTACIJA-ARHIV IN FOTOARHIV MODERNE GALERIJE V NASLEDNJIH PETIH LETIH

Razvoj novih raziskovalnih orodij bo v naslednjih petih letih omogočil vsebinsko bolj razvejano delo v dokumentaciji-arhivu MG, kjer delajo tri strokovne delavke, in sicer Jana Intihar Ferjan, Teja Merhar in Bojana Rogina. Delo v naši dokumentaciji-arhivu sicer temelji na spremljanju in evidentiranju dejavnosti slovenskih razstavišč in muzejev. Obstoječa baza podatkov RazUme se bo v prihodnje povezala tudi z zbirkami.

Ob skrbi za rast digitaliziranih vsebin se bomo zavzemali tudi za pridobivanje fizičnih arhivov, kot je bil nazadnje arhiv Špelce Čopič, kmalu pa bi se morali posvetiti tudi arhivu Jožeta Hudečka. Delo na posamičnih razstavah odkriva tudi neprecenljive arhive umetnikov, katere je treba vsaj digitalizirati, če ne že pridobiti v fizični obliki. V prihodnjih treh letih bo treba digitalizirati Jakopičevo korespondenco in študijske fotografije, ki kot celota predstavljajo neprecenljiv primarni vir za raziskave modernizma na Slovenskem. Ta oddelek bo moral v bližnji bodočnosti zajeti tudi arhive iz regije, ki jo pokriva zbirka Arteast 2000+.

Na oddelku za fotoarhiv, ki ga vodi Sabina Povšič, ki skrbi za analogni in digitalni arhiv, je v bilo v zadnjih letih veliko dela na digitalizaciji fotoarhiva, in kaže, da ga vsaj še nekaj let ne bo zmanjkalo. V lanskem letu smo v MG prešli na nov sistem za upravljanje muzejskih dejavnosti Kronos, ki v tem trenutku obdeluje in povezuje predvsem podatke zbirk, načrtujemo pa že naslednji korak, ko bosta v ta program vključena tudi dokumentacija-arhiv. Na obeh oddelkih je prioriteto treba skrbeti predvsem za razvoj računalniške opreme in programov, ki bodo omogočali sodobno procesiranje podatkov in gradiva ter čim boljše povezovanje z drugimi domačimi in mednarodnimi bazami.

Prednostne naloge dokumentacije-arhiva in fotoarhiva:

- razvoj in vzdrževanje programa RazUme
- povezovanje programa RazUme s programom za zbirke
- sprotna digitalizacija
- povečanje spletnih vsebin
- pridobivanje fizičnih arhivov

2. F SKUPNE STROKOVNE SLUŽBE JAVNEGA ZAVODA MODERNE GALERIJE V NOVI PETLETKI

V naslednji petih letih bodo skupne strokovne službe sodelovale tako pri programu MG kot tudi MSUM. Vse te službe, ki vključujejo restavratorski atelje, knjižnico, dokumentacija-arhiv in fotoarhiv ter pedagoški oddelek z javnim programom, so večinoma tudi matične službe in tako opravljajo javno službo za celo državo. Kakor vse ostale oddelke tudi skupne strokovne službe že vrsto let pesti kronična kadrovska problematika in večno pomanjkanje sredstev. Nujno bi bilo treba zaposliti nove delavce v restavratorski delavnici, knjižnici in na pedagoškem oddelku.

Dokumentacija-arhiv in fotoarhiv Moderne galerije

Arhivi postajajo vse pomembnejši znotraj muzejska dela, ne samo institucionalni arhivi, ampak tudi arhivi umetnikov, piscev in kustosov, ki si jih v MG prizadevamo pridobiti. Pred našimi arhivskimi službami v naslednjih petletki stoji vrsta konceptualnih, organizacijskih in tehnoloških izzivov. Vse to je povezano z razvojem raziskovalnih orodij in njihovih tehnologij. Delo v naši dokumentaciji-arhivu, kjer delajo tri strokovne delavke, in sicer Jana Intihar Ferjan, Teja Merhar in Bojana Rogina, temelji na spremljanju in evidentiranju dejavnosti slovenskih umetnikov, razstavišč in muzejev iz primarnih in sekundarnih virov. V naslednjih letih bo treba posodobiti programsko opremo, še posebej program RazUme, in združiti podatke iz različnih baz. Prednostne naloge bodo povezane tudi z digitaliziranjem gradiva, in tu ima posebno mesto digitalizacija zapuščine Riharda Jakopič, se pravi originalnega rokopisnega gradiva, ki ga hrani Moderna galerija.

Na oddelku za fotoarhiv, ki vključuje tudi foto laboratorij, ga vodi Sabina Povšič in ki skrbi za analogni in digitalni arhiv, je v bilo v zadnjih letih veliko časa posvečenega digitalizaciji fotoarhiva, in kaže, da bo v naslednjih nekaj letih temu treba posvetiti še veliko moči. V obeh arhivih MG je prioriteto treba skrbeti predvsem za razvoj računalniške opreme in programov, ki bodo omogočali sodobno procesiranje podatkov in gradiva ter čim boljše povezovanje z drugimi domačimi in mednarodnimi bazami.

Prednostne naloge dokumentacije-arhiva in fotoarhiva:

- razvoj in vzdrževanje programa RazUme
- povezovanje programa RazUme s programom za zbirke
- sprotna digitalizacija
- digitalizacija zapuščine Riharda Jakopiča
- povečanje spletnih vsebin
- pridobivanje fizičnih arhivov

Knjižnica Moderne galerije

Knjižnica MG+MSUM, ki jo vodi Katja Kranjc, je osrednja strokovna knjižnica za moderno in sodobno umetnost v Sloveniji (88 000 enot), zato je njeno neovirano delovanje še toliko pomembnejše. V naslednji petletki bo treba izboljšati pogoje, ki bodo omogočali neovirano rast njenega knjižnega fonda, hranjenje, varovanje, izmenjavo publikacij in še boljši fizični in digitalni dostop njenim uporabnikom. Ti pogoji so po eni strani odvisni od denarja, ki ga lahko v MG damo za dejavnost knjižnice, in od njene kadrovske zasedbe, po drugi pa posredno tudi od drugih dejavnosti MG. Na primer, več ko imamo razstav in njihovih katalogov, več knjig dobimo v knjižnico preko izmenjave. V domačem in mednarodnem prostoru imamo zelo bogato izmenjavo in na ta način dobimo kar ca. 800 enot gradiva letno. Ta trend se bo v bodoče samo še povečeval, saj si obetamo še več mednarodnega sodelovanja.

Prednostne naloge knjižnice v naslednjih petih letih:

- boljši servisi uporabnikov
- bolj dinamično vključevanje v druge strokovne projekte MG
- večji vpis v vzajemni sistem COBISS
- pospešena digitalizacija gradiva
- daljša časovna odprtost za uporabnike

Pedagoški oddelek in javni programi

Program pedagoškega oddelka, ki ga vodi kustosinja Adela Železnik. V naslednjih petih letih bo sledil izkušnjam iz preteklosti in hkrati razvijal nove načine dela. Tudi v prihodnje bo naš pedagoški oddelek posredoval vsebine predšolskim in šolskim otrokom ter mladini na različnih stopnjah izobraževanja, obiskovalcem v tretjem življenjskem obdobju in skupinam s posebnimi potrebami. Procese učenja v MG že leta poskušamo oblikovati vse bolj relacijsko, skozi dialoškost, konfrontacijo in participacijo z različnimi uporabniki. Izobraževalni, mediacijski in komunikacijski programi še zlasti v MSUM vse bolj vključujejo sodelovanje z najbližjo lokalno skupnostjo, z novimi naprednimi družbenimi gibanji in z različnimi iniciativami za ohranitev javnih prostorov. Tovrstni projekti in iniciative povezujejo umetnost z družbenopolitičnimi, ekološkimi in razvojnimi temami, ki se tičejo širše skupnosti. Znotraj posebne delovne

skupine se usklajujemo tudi s podobnimi programi partnerskih institucij Internacionale, znotraj katere smo razvili tudi pojem konstituentov. Ta stavi na aktivno participacijo čim večjega števila ljudi v procesih muzeja, ki zadevajo gradnjo spomina in produkcijo znanja.

Poleg že utečenih pedagoških programov MG že nekaj časa razvija tudi nove programe, kot je npr. poletna šola, zaradi katerih pa so naši kustosi še bolj obremenjeni; tudi zato bi še zlasti na pedagoškem oddelku potrebovali dodatno zaposlitev.

Prednostne naloge pedagoške dejavnosti in javnega programa (mediacije):

- skrb za kontinuiran razvoj pedagoških programov za osnovnošolce in srednješolce
- bolj sistematično povezovanje s šolami na različnih stopnjah
- nadgradnja sodelovanja z zdravstvenimi in socialnimi ustanovami
- nadgradnja programov za družbeno marginalizirane, prikrajšane otroke in družbene skupine
- popularizacija pedagoške dejavnosti s posebnimi publikacijami
- nadaljevanje poletne šole
- oblikovanje program podcastov za mlade uporabnike spleta

Konservatorsko-restavratorska delavnica

Po tem ko smo leta 2011 odprli MSUM, je naša konservatorsko-restavratorska delavnica, kjer delata dve restavratorki, in sicer Nada Madžarac in Nina Dorič Majdič, končno dobila dovolj velike in primerno opremljene prostore. Poleg rednega dela konservatorskega in restavratorskega dela, ki se povezuje tako z zbirkami kot tudi z razstavami, oddlek zelo dobro skrbi tudi za popularizacijo stroke. Tudi v bodoče se bo nadaljevalo sodelovanje z ALUO, ki se odlikuje predvsem pri svetovanju in pri mentorskem delu s študenti. Podpirali bomo tudi popularizacijo dela oddelka s priložnostnimi publikacijami in prezentacijami gradiva.

Prednostne naloge oddelka za konzerviranje in restavriranje :

- reorganizacija umetnin v depojih MG+MSUM
- proučevanje in nadzorovanje stanja klime v razstavnih dvoranah in depojih
- posodobitev računalniškega programa za statistično obdelavo podatkov o umetninah
- popularizacija dejavnosti z občasnimi manjšimi razstavami in publikacijami

Prednostni cilji skupnih strokovnih služb:

- kadrovska okrepitev v restavratorski delavnici, knjižnici in na pedagoškem oddelku
- večja odprtost knjižnice, večja popularizacija knjižnega gradiva in digitalizacija gradiva
- razvoj izobraževalnih in mediacijskih programov v smeri večjega povezovanja MG+MSUM, lokalnih in evropskih skupnosti
- večje povezovanje z visokošolskimi programi na FF

- sodelovanje restavratorske delavnice z ALUO, kar omogoča tako potrebno prakso študentom, nam pa ponuja dodatno pomoč pri izvedbi naših restavratorskih projektov
- popularizacija restavratorske stroke s posebnimi projekti

2. G INTERNACIONALA

Leta 2010 je bila Moderna galerija pobudnica mednarodne konfederacije Internacionala, v kateri danes sodeluje sedem pomembnih evropskih institucij. Poleg Moderne galerije so v njej Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), Van Abbemuseum iz Eindhovna, Museum van Hedendaagse Kunst iz Antwerpna (M HKA), Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Madrid, SALT, Istanbul in Museum of Modern Art, Varšava.

S temi uglednimi mednarodnimi institucijami je MG zasnovala dolgoročno sodelovanje, ki ga začitujejo trije okviri:

- umetnost in njena zgodovina
- javnosti
- institucionalno delo

Eden od zelo pomembnih ciljev Internacionala je oblikovati evropsko publiko, ki se bo seznanjala s skupno evropsko dediščino. To želimo doseči z omogočanjem večje dostopnosti do fizičnih in digitalnih gradiv posamičnih muzejev. Naše sodelovanje sproža medkulturni dialog o dediščini, vizualni umetnosti in spodbuja izmenjavo strokovnih znanj o zbirkah in projektih.

Konfederacija Internacionala je lansko leto že tretjič uspešno kandidirala na razpisu Kreativna Evropa Evropske unije in sicer s štiriletnim programom Naše mnoge Evrope Our Many Europes.

Program je stekel avgusta 2018 in v okviru tega bo do maja 2022 realiziranih več kot 40 javnih dogodkov (konferenc, razstav, izobraževalnih programov), pri čemer bo poudarek na dejavnejši vlogi obiskovalcev in na inovativnih oblikah sodelovanja z vključevanjem novih tehnologij. V središču naših skupnih raziskav bodo devetdeseta leta 20. stoletja, ki jih obravnavamo kot desetletje prelomnih sprememb v družbi in tako tudi začetek sodobne Evrope. V sklopu projekta bo Moderna galerija Ljubljana realizirala:

- dve ediciji poletne šole,
- dve razstavi: Avantgarde 20 stoletja in Politični performans
- serijo seminarjev Slovar skupnega jezika
- publikacijo o nevladnih organizacijah sodobne umetnosti v 90. letih v Sloveniji

Cilji in učinki Internacionala:

- uveljavljanje novega modela skupne evropske kulturne produkcije
- izboljšanje pogojev dela v posamičnih institucijah
- nov način permanentnega strokovnega izobraževanja skozi redno skupno delo in izmenjavo izkušenj kustosov sedmih muzejev.
- mobilnost zbirk preko vključevanja umetniških del partnerskih muzejev v različne razstave
- skupni odkupi umetnin znotraj muzejev Internacionala

- skupna produkcija razstav in publikacij
- skupni projekti, povezani z arhivi
- skupne digitalne platforme
- povečan obisk (Od 2 000 000 obiskovalcev, kolikor jih celokupno načrtuje Internacional, si ometamo v MG vsaj 100 000, kar je 5% od te številke. K rasti bo prispeval povečan obisk iz tujine.)
- povečan obisk naših spletnih storitev
- sodelovanje z mladimi
- zagotavljanje pomembnega vira lastnega prihodka

3. INFRASTRUKTURA

3. A ANALIZA INFRASTRUKTURE, IZVEDENIH OBNOV

Moderna galerija deluje v okviru dveh enot v dveh poslopijih: Moderni galeriji na Windischerjevi 2 in Muzeju sodobne umetnosti Metelkova na Maistrovi 3 v Ljubljani. Moderna galerija je bila obnovljena v letu 2009, MSUM pa v letu 2011. Z obema prenovama smo pridobili nove razstavne, depojske, knjižnične, restavratorske in dokumentacijske prostore ter ostale površine za strokovno delo, novo klimatizacijo prostorov in vsaj za potrebe MSUM tudi tehnološko opremo, ki jo po potrebi uporabljamo tudi v programu MG.

Kljub prenovi prostorov za prihodnja leta načrtujemo nekaj investicij, ki se nanašajo predvsem na odpravo pomanjkljivosti prenove in dokončanje prenove določenih prostorov, ter obnovo in nadgradnjo opreme, saj je vsaj tehnološka oprema že deloma zastarela.

Trije ključni izzivi:

- dokončana sanacija napak obnove MG+MSUM
- posodobljena tehnološka oprema
- depojska oprema

3. B NAČRT INVESTICIJSKEGA VZDRŽEVANJA

Moderna galerija:

- obnova strehe – 2021

Zaradi pomanjkljive obnove strehe bi bila potrebna nova preplastitev. V preteklih letih je že prišlo do zamakanja, tako da je nevarnost ponovitve velika.

- dokončanje oz. akustična ureditev kletnih prostorov Avditorija - 2022

Avditorij je arhitekturno odlično zasnovan prostor za izvedbo mnogih dogodkov (predavanj, okroglih miz, performansov, svečanosti...) tako Moderne galerije kot tudi zunanjih uporabnikov. Žal prostor akustično ob prenovi ni bil urejen, tako da je izvedba omenjenih dogodkov zelo otežena. Posledično se tudi prostor manj uporablja, kot bi se lahko. Akustična ureditev je tako nujna. V preteklih letih je bil prostor delno že urejen (strop), treba je urediti še stene.

- popravilo oz. sprememba klimatskega sistema - 2023

Projektirani klimatski sistem je pokazal, da ne deluje optimalno, sploh v primeru velike vlažnosti v zraku in prehoda iz mrzlega v toplo obdobje. Treba bi bilo izdelati nov projekt in izboljšati kapaciteto klimatskega sistema, da bo lahko zagotavljal ustrezno temperaturo in vlažnost za hranjenje in razstavljanje umetniški del.

Muzej sodobne umetnosti Metelkova:

- sanacija napak obnove objekta – 2020-2024

Pomanjkljivosti na kanalizaciji in ogrevanju, izpeljati določene izboljšave, nadomestiti slabe cevi.

Oprema:

- nakup novih računalnikov za zaposlene – 2020, 2021, 2022

- nakup ozvočenja za prireditve – 2021

- obnova strežnikov – 2020,2021

- nakup novih projektorjev – postopno od 2020 do 2024

- obnova fotografske studijske opreme – 2021

4. KADRI

4 .A ANALIZA KADROVSKE ZASEDENOSTI IN POTREB

Dne 1.1.2020 je v Moderni galeriji v delovnem razmerju 34 zaposlenih, 33 financiranih iz javnih sredstev, 1 pa iz evropskega projekta.

Struktura zaposlenih

Število zaposlenih po področjih dejavnosti muzeja na dan 1.1.2020				
Dejavnost		Financer MK	Drugi viri	SKUPAJ
Poslovna dejavnost	Direktor	1		1
	Pomočnik direktorja	1		1
	Služba za komunikacije			
	Finančni delavci	1		1
	Administrativni delavci	2		2
SKUPAJ – poslovna dejavnost		5		5
Tehnična služba	Tehnični delavci (vzdrževalec, vratar, receptor, hišnik, varnostnik, kurir, čistilec)	7,5		7,5
	Informatiki, dipl. inf. sistemski inženirji			
SKUPAJ – Tehnična služba		8		8
Strokovna dejavnost	Kustosi	12		12
	Konservatorji, restavradorji	2		2
	Drugi strokovni delavci	6	1	7

SKUPAJ - Strokovna dejavnost	21		21
VSI SKUPAJ (poslovna dejavnost, tehnična služba, strokovna dejavnost)	32,5	1	33,5

Vseh zaposlenih je 35, vendar so trije polovično zaposleni zaradi invalidnosti.

Število redno zaposlenih ne zadostuje za izvajanje vseh nujnih muzejskih nalog. Z odprtjem MSUM-a se je še povečala potreba po novih zaposlitvah. Število zaposlenih je skoraj enako številu zaposlenih v Moderni galeriji pred odprtjem MSUM-a. Zaradi varčevalnih ukrepov nova delovna razmerja niso bile izvedene. Nujne naloge zagotavljamo z drugimi oblikami zaposlitev.

Najbolj problematično je stanje v restavratorski delavnici, knjižnici, na pedagoškem oddelku, ki imajo vsi samo po enega trajno zaposlenega. V vseh treh oddelkih moramo zagotoviti vsaj še enega trajno zaposlenega. Do zagotovitve želenega stanja si pomagamo z začasnimi oblikami zaposlitve. Narava dela na teh oddelkih zahteva trajno večletno zaposlitev, saj se z delom pridobiva določena znanja in spoznava specifične institucije.

Za zagotovitev izvajanja javne službe v optimalnem obsegu bi potrebovali dodatne zaposlitve.

Strokovni kader:

- knjižnica: 1 dodatna zaposlitev
- dokumentacija: 1 dodatna zaposlitev
- fotoarhiv: 1 dodatna zaposlitev
- oddelek za razstave in zbirke: 2 dodatni zaposlitvi
- restavratorski in konservatorski oddelek: 1 dodatna zaposlitev
- pedagoški oddelek: 1 dodatna zaposlitev

Poslovna dejavnost in tehnična služba:

- finančna služba: 1 dodatna zaposlitev
- PR / marketing: 1 dodatna zaposlitev
- informatika: 1 dodatna zaposlitev
- čiščenje: 3 dodatne zaposlitve

Občasna honorarna pomoč se zagotavlja v Dokumentaciji, Knjižnici, Oddelku za restavracije in Pedagoškem oddelku ter pri bolj zahtevnih retrospektivnih in študijskih razstavah.

Čuvanje razstav in informiranje obiskovalcev izvajajo večinoma študentje. Povprečna potreba po čuvajih je 11 v Moderni galeriji in 6 v MSUM, torej 17. Naloge čuvaja izvajata le dva delavca, ki sta v polovičnem delovnem razmerju.

Vodenje in prodaja v knjigarnah Moderna galerija in Depo izvajajo honorarni sodelavci. V vsaki knjigarni dela po en delavec naenkrat, odprtost knjigarn je 48 ur na teden.

Po odprtju MSUM so bile z Investicijskim programom z vključeno analizo stroškov in koristi za MSUM (EŠD 9667) Ministrstva za kulturo predvidene nove zaposlitve v letu 2012, ki pa zaradi sprejetih varčevalnih ukrepov niso bile realizirane. Zaposlitve niso bile realizirane vse do danes.

Načrtovane zaposlitve po otvoritvi MSUM – v skladu z investicijskim programom – 6 delovnih mest:

- kustos - 1 delavec - VII. tar. skupina 30. plačni razred,
- vodja marketinga - 1 delavec, VII. tar. skupina 30. plačni razred,
- blagajnik-receptor - 1 delavec V. tar. skupina 19. plačni razred,
- AV tehnik - 1 delavec - V. tar. Skupina 19. plačni razred,
- bibliotekar - 1 delavec -VII. tar. skupina 30. plačni razred,
- dokumentalist-arhivist - 1 delavec - VII. tar. skupina 30. plačni razred

4. B KADROVSKE REŠITVE

Zaradi državnih omejevalnih ukrepov pri zaposlovanju, ki veljajo že nekaj let, ter varčevalnih ukrepov, ki nam iz proračuna ne zagotavljajo več dovolj sredstev za vse trenutno zaposlene, v Moderni galeriji v letu 2020 ne moremo računati na nove zaposlitve.

Zaradi sprememb pri predpisih, ki določajo obremenitev različnih oblik dela, katere stremijo k izenačitvi obremenitve vseh vrst dela, postaja tudi začasno delo vedno dražje, kar prinaša dodatne stroške.

Posledično ni več bistvene stroškovne razlike med zaposlenimi v rednem delovnem razmerju in zaposlenimi na podlagi drugih oblik pogodb. Razlika je samo še v trajnosti zaposlitve in možnosti prenehanja sodelovanja.

Za zagotovitev osnovnega delovanja muzejev bo treba v prihodnje povečati število redno zaposlenih. Namesto zunanega čistilnega servisa bi radi zaposlili čistilke, kar bi po izračunih bilo tudi cenejše za javni zavod, poleg tega je zaradi varnosti pomembno, da je osebje vedno isto.

Ker se v MG tudi v naslednjih letih usmerjamo k novim mednarodnim projektom, ki bodo financirani iz razpisov Evropske unije, načrtujemo, da bodo novi projekti, ki bodo dopolnjevali naš osnovni program in krili tudi del obvezne javne službe, prinesli tudi

dodatne začasne zaposlitve, ki bodo vezane na trajanje projekta. Največ možnosti vidimo v zaposlitvi v pedagoškem oddelku, pa tudi med mladimi kustosi.

V projekte, ki zahtevajo dodatno pomoč, bomo vključevali samozaposlene v kulturi ter s tem poskrbeli za vzajemno podporo, od katere bomo imeli korist tako institucija kot samozaposleni.

Za opravljanje določenih del bomo še vedno odvisni predvsem od začasnih, prekarnih delavcev oz. študentov, npr. delo v knjigarni, fizično čuvanje razstav. Dolgoročno bomo skušali omejiti število čuvajev z večjo pokritostjo varnostnih kamer, vendar brez fizičnega čuvanja umetniških del ne gre. Lahko samo nekoliko zmanjšamo njihovo število in s tem stroške čuvanja.

5. FINANCIRANJE JAVNEGA ZAVODA

MG pridobiva sredstva na naslednje načine:

1. Sredstva iz državnega proračuna
2. Vstopnine, prodaja publikacij in dodatne storitve na trgu
3. Donacije in sponzorska sredstva
4. Sredstva iz domačih in evropskih razpisov

V pretekli petletki je prišlo do nižanja prihodkov iz državnega proračuna, predvsem na programskih materialnih stroških in splošnih stroških. Hkrati pa so zaradi povišanja stroškov delovne sile in inflacije omenjeni stroški naraščali.

Takšen trend varčevanja nas še dodatno sili v iskanje drugih virov financiranja, ki so nujni, da lahko izvedemo kvaliteten in v nacionalnem ter mednarodnem okolju relevanten program. Obenem pa se mora ta trend financiranja obrniti, saj je na dolgi rok težko zagotavljati normalno delovanje muzeja. Lastni prihodki so se sicer precej zvišali, vendar pri muzejih zaradi nizkih vstopnin to zvišanje ni takšno kot pri drugih kulturnih institucijah, kot so gledališča, film.

5.1. TRŽNA DEJAVNOST

Spremenjene javnofinančne razmere in posledično nižje financiranje programa iz državnega proračuna sili javne zavode v iskanje novih, lastnih virov. Eden od njih je tudi trženje lastnih produktov in storitev.

Tržna dejavnost v MG obsega predvsem delovanje Kavarne Moderna v MG in Kantine v MSUM, pa tudi obeh naših knjigarn na obeh lokacijah. Poleg tega sem sodi tudi oddajanje prostorov. V knjigarnah MG+MSUM prodajamo tako publikacije, ki jih izdajmo mi, kot tudi drugo ustrezno literaturo. V bodoče se bomo še bolj angažirali pri prodaji manjših umetniških del, kot so knjige umetnikov in različni multipli. Obe knjigarni bosta v bodoče tudi prostor branj in debat o knjigah, ki so tam v prodaji.

Tudi v bodoče bomo vse te dejavnosti oplemenitili z vsebinami, s katerimi se sicer ukvarjamo v MG, in z družbeno odgovornostjo. Kantina MSUM je recimo namenjena tudi zaposlovanju migrantov, ki soustvarjajo program, povezan z njihovo ustvarjalnostjo, kulinariko in družbenimi temami. V Kavarni Moderna pa se odvijajo pogovori, ki se dotikajo naših programov bolj z vidika popularne kulture. Pri oddaji prostorov ne gledamo samo na zaslužek, ampak tudi na kvalitetne vsebine.

Prednostne naloge tržne dejavnosti:

- povečati prodajo publikacij in promocijskih predmetov MG
- komisijska prodaja manjših umetniških del
- povečana oddaja prostorov v MG+MSUM
- spletna trgovina

5.2. VKLJUČEVANJE V EVROPSKE PROJEKTE

Pridobivanje sredstev iz različnih evropskih razpisov je postala nuja. MG se povezuje s sorodnimi institucijami na evropski in tudi svetovni ravni ter skupaj z njimi kandidira na razpise za pridobivanje EU sredstev. Na posamezne razpise lahko s svojimi vsebinami konkurira tudi MG sama, odvisno od pogojev razpisa in postavljenih razpisnih kriterijev. Glede na slednje in težavnost izpolnjevanja razpisne dokumentacije se je za potrebe pridobivanja sredstev znotraj MG ob koncu leta 2014 vzpostavil oddelek za evropske projekte, ki skrbi za vodenje aktualnih projektov in pripravlja razpisno dokumentacijo za nove projekte.

6. DOLGOROČNE RAZVOJNE PERSPEKTIVE

DOLGOROČNI CILJI MODERNE GALERIJE

Petletni načrt dela Moderne galerije temelji na viziji, ki sega čez to relativno kratko obdobje in vsebuje nastavke za njen dolgoročni razvoj. Vizija temelji na doslednem uresničevanju poslanstva MG, kakor je ne nazadnje tudi opredeljeno v njenem ustanovitvenem aktu. MG mora tudi v prihodnje ostati matični muzej za moderno in sodobno umetnost in pri tem bo morala imeti vso podporo svojega ustanovitelja in zaščito v jasno opredeljenih in enkratnih poslanstvih osrednjih nacionalnih institucij. Ta se že v tako in tako podhranjenih pogojih dela nikakor ne smejo podvajati ali si kakorkoli biti v navzkrižju. Strategija je zasnovana tako, da daje prednost sinergijam med institucijami in drugimi kulturnimi producenti in preprečuje antagonizme med njimi.

Glede na večno podhranjenost področja kulture in umetnosti v Sloveniji mora taka osrednja ustanova, kot je MG, ves čas opozarjati tudi na pomen širših razvojnih načrtov, kakršen je tudi Nacionalni program za kulturo, ki bi moral med drugim stimulirati pridobivanje alternativnih virov financiranja in ne nazadnje tudi večjo integracijo v mednarodni umetnostni trg. V primerjavi z razvitim svetom so slovenski umetniki še vedno pretežno odvisni od javnih sredstev, ki pa so vedno prenizka in ne omogočajo dostojnih pogojev za delo. Že zgolj višja sredstva za odkupe sodobne umetnosti bi pomenila pomemben korak k njihovemu izboljšanju.

Pri dolgoročnih vizijah je treba upoštevati tudi rastoče prostorske potrebe, vse hitrejši razvoj tehnologij in tudi nove koncepte umetnosti. Muzejskim fundusom je treba omogočiti neprekinjeno rast, hkrati pa tudi že v naprej razmišljati o novih depojskih površinah.

Država bi morala načrtovati skupne depoje osrednjih muzejev, za katere ni nujno, da zasedajo dragocene površine v središču mesta. Praktične potrebe večkrat narekujejo tudi vsebinske spremembe v konceptih muzejev in pri tem nikakor ne moremo iti nazaj na stare modele, razvijati moramo vedno nove.

Tako kot se je sredi tridesetih let iz prostorske stiske Narodne galerije oblikovala ideja za novi muzej, se je sredi devetdesetih let zaradi premajhne Moderne galerije začel oblikovati koncept Muzeja sodobne umetnosti Metelkova. Ta je nastal v vojašnici nekdanje jugoslovanske armade, in tako Ravnikarjeva MG še vedno ostaja prva in edina stavba v Sloveniji, zgrajena namensko za muzej. Mogoče bo kmalu prišel čas, ko bo dozorela ideja tudi za kakšno novo gradnjo, ki bo primerna novim potrebam in novi umetnosti.

Bodočnost ne samo muzeja, ampak drugačne kulturne produkcije sploh, je v razvoju različnih partnerstev na lokalnem in mednarodnem nivoju. Njihov razvoj pa omogočajo po eni strani sodobna politična povezovanja, taka, kot je recimo povezovanje v skupni evropski kulturni prostor, po drugi pa komunikacijska moč sodobne tehnologije. Razvoj kulturne produkcije bo gotovo šel v smeri močnejšega povezovanja različnih institucij, muzejev, šol in znanstvenih organizacij, ekspertov različnih področij ter predstavnikov

takšnih in drugačnih skupnosti in naprednih družbenih gibanj. Skozi nova partnerstva nastaja prostor skupnega, ki nadomešča tradicionalno javno sfero. Različne publike in uporabniki muzejev so danes spričo komunikacijskih tehnologij in njihovih socialnih omrežij bolj aktivno vpeti v nove procese učenja in izmenjav idej. Spričo vsega tega se preoblikuje tudi organizacijska narava muzeja, ki zmeraj bolj stavi na izobraževanje, horizontalne odnose in različnost.

Moderna galerija je v primerjavi s tako pomembnimi svetovnimi muzeji, kot so newyorška MOMA, londonski TATE, pariški Centre Pompidou in madridski Muzej Reina Sofia, še vedno preozko usmerjena. Vsi ti veliki in bogati muzeji, po katerih se zgledujemo in do katerih smo ves čas tudi kritični, imajo oddelke za arhitekturo, oblikovanje, film in performans. Teh mi nimamo.

Prav tako nimamo ne kadrovskih, ne tehničnih in ne prostorskih pogojev za to. Kljub vsemu temu pa so programi MG+MSUM lokalno in mednarodno prepoznavni, tako da je treba še naprej razvijati našo inovativnost, ki vzbuja široko zanimanje in podporo, hkrati pa se boriti za boljše pogoje, ki bodo omogočili njihovo nadgradnjo in širitev.

Prednostne naloge:

- sinergije med institucijami in drugimi kulturnimi producenti
- razvoj alternativnih virov financiranja
- novi prostori za depoje
- interdisciplinarna povezovanja
- muzej kot prostor skupnega znanja
- nadgradnja in širitev programov

PRILOŽNOSTI ORGANIZACIJE	TEŽAVE ORGANIZACIJE
Notranje prednosti organizacije "P" 1.: nacionalni muzej z dolgo tradicijo in kvalitetno vsebino 2.: vpetost v mednarodno mrežo muzejev moderne in sodobne umetnosti 3.: dober razstavni in obrazstavni andragoški ter pedagoški program 4.: skupni cilji zaposlenih (zavzetost za skupen razvoj in napredek organizacije) 5.: nova spletna stran z možnostmi nadgradnje in povezovanja digitalnih arhivov 6.: oba muzeja se nahajata v centru Ljubljane 7.: obnovljena muzeja z obširnimi razstavnimi površinami	Notranje slabosti organizacije "S" 1.: premalo sredstev za odkupe umetniških del za različne zbirke 2.: šibko marketinško znanje 3.: pomanjkanje strokovnega kadra za boljše izvajanje javnih služb zaradi omejitev pri zaposlovanju 4.: pomanjkljivost prostorov za nadgradnjo gostinske dejavnosti v MSUM 6.: različne digitalne platforme za digitalne arhive 7.: pomanjkanje finančnih sredstev za večjo promocijo in s tem prepoznavnost programa

Zunanji izzivi za organizacijo "I"	Zunanje nevarnosti za organizacijo "N"
1.: z muzejskimi in obmuzejskimi dejavnostmi povečati število obiskovalcev 2.: še dodatno razviti sistem trženja in število najemov 3.: del sredstev za svojo dejavnost pridobiti z metodo »fundraisinga« 4.: izboljšati delovanje knjigarn v obeh muzejih z večjo ponudbo 5.: izboljšati promocijo programa MG+MSUM in obeh muzejev 6.: povezovanje digitalnih arhivov in zbirk za boljša reprezentacija na prenovljeni spletni strani 7.: razvijati nov model institucije za moderno in sodobno umetnost v okviru mednarodne mreže Internacionala	1.: obstaja Nacionalni program za kulturo, vendar ni razvite strategije razvoja slovenskih muzejev, prav tako je pomanjkljivo obravnavanje vizualne umetnosti 2.: varčevalni ukrepi in zmanjševanje števila strokovnih delavcev muzeja 3.: zmanjšanje javnih sredstev in pritisk, da mora muzej pridobiti določen delež sredstev za svoje delovanje na trgu